

Valtion tietoyhteiskunta lässähti kuin pannukakku

29.2.2008 11:15 — Kalevi Nikulainen

Viime vuonna päättyneen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman alueelliset vaikutukset ovat olleet vähäisiä merkittävistä taloudellisista panostuksista huolimatta. Avustuksia myönnettiin maakunnissa vaihtelevin perustein, eikä hankkeissa saavutettu asetettuja tavoitteita, ilmenee valtiotalouden tarkastusviraston raportista.

Hallituksen vuonna 2003 asettaman tietoyhteiskuntaohjelman tavoitteena oli muun muassa varmistaa kansalaisten mahdollisuus päästä nopeiden tietoliikenneyhteyksien piiriin sekä kehittää kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia. Valtionhallinto ei ole kuitenkaan tarkastusviraston mukaan suoraan vaikuttanut näiden tavoitteiden toteutumiseen, vaan se on jäänyt pitkälti paikallisen aktiivisuuden varaan ilman valtakunnallista koordinoitua. Tarkastuksessa arvioitiin erityisesti julkisen hallinnon sähköisen asioinnin kehittämistä JUPA-hankkeessa (Julkiset palvelut verkkoon), laajakaistastrategian toteuttamista sekä alueellista tasa-arvoa edistävien tietoyhteiskuntahankkeiden toteutusta. Näiden hankkeiden kokonaiskustannukset ovat karkeasti arvioiden noin 40-50 miljoonaa euroa. Hankkeet ovat saaneet kansallista ja Euroopan unionin tukea. JUPA-hankkeelle asetetut tavoitteet olivat tarkastusviraston mukaan epärealistisia suhteessa asetettuun aikatauluun, käytettävissä oleviin henkilöstöresursseihin ja käytössä olleeseen rahoitukseen nähden. Hankehallinnassa oli puutteita, eivätkä hankkeen ohjauksesta vastanneet toimijat olleet sitoutuneet riittävästi asetettuihin tavoitteisiin. Saavutetut tulokset jäivät keskeneräisiksi ja vaatimattomiksi tavoitteisiin nähden. **Hankkeen toteuttaminen** erillisinä, alueellisina projekteina ei ollut tarkoituksenmukaisin tapa edistää verkkopalveluiden kehittämistä ja levittämistä. Hankkeen epäonnistumiseen vaikutti lisäksi it-toimittajien harjoittama kapseloitu liiketoimintamalli ja haluttomuus tehdä yhteistyötä.

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan tällainen it-toimittajien toiminta muodostaa merkittävän riskin, kun pyritään julkisen hallinnon yhteisiin sähköisiin palveluihin ja palvelupohjaisten arkkitehtuurien luomiseen. Suurin osa laajakaistastrategiaan liittyvistä alueellisista laajakaistan rakentamishankkeista on saatu toteutettua suunnitellun

aikataulun mukaisesti. Tarkastuksen perusteella laajakaistaverkon alueellisen kattavuuden lisääminen jäi kuitenkin alueiden hoidettavaksi ilman selkeää valtionhallinnon koordinoitua.

Yhteisten kriteerien puuttuessa laajakaistaverkkoa rakennettiin eri osissa maata poikkeavin perustein ja vaihtelevin toteutustavoin. Laajakaistastrategia ja tietoyhteiskuntaohjelma oli organisoitu päällekkäin ja niiden vastuunjako oli epäselvä. Tästä on seurannut tarpeetonta raportointia ja ylimääräisiä kustannuksia.

Järjestelmällinen laajakaistahankkeiden kustannusseuranta on kuitenkin jäänyt tekemättä.

Laajakaistastrategian toimeenpanossa ei kiinnitetty riittävästi huomiota laajakaistaverkon toteutuksen kustannuksiin, eikä mukana olleilla toimijoilla ole ollut selkeää kokonaiskäsitystä julkisten tukien käytöstä laajakaistaverkkoa laajennettaessa. Tarkastuksen perusteella laajakaistaverkon rakentaminen on saanut julkista tukea vuosina 2003-2006 vähintään 25 miljoonaa euroa. Opetushallituksen tietoyhteiskunta-avustusten myöntämismenettelyissä ja valvonnassa on ollut vakavia puutteita. Avustusten käytön perusteita ei ole selvitetty riittävästi, avustuspäätöksiä ei ole perusteltu lainmukaisesti, ja avustukset on maksettu valtion taloudenhoidon kannalta epätarkoituksenmukaisella tavalla.

Avustusten myöntäminen ja valvonta on tarkastusviraston mukaan hoidettu vähäisin henkilöstöresurssein, mikä on muodostanut merkittävän toiminnallisen riskin. **Pohjois-Karjalan maakuntaliiton** ja TE-keskuksen, Päijät-Hämeen liiton, Lapin liiton, Etelä-Karjalan liiton ja Kainuun maakunta-kuntayhtymän toiminnassa ilmeni epäselvyyksiä avustusten käyttöä koskevien säännösten ja ehtojen noudattamisessa.

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan Pohjois-Karjalan TE-keskuksen ja maakuntaliiton sekä Päijät-Hämeen liiton toiminnassa ilmenneet puutteet ovat sen laatuksia, että ne edellyttävät kyseisten viranomaisten virkavastuun selvittämistä.

Tukien myöntämisen perusteet ovat toisinaan olleet varsin väljiä, ja joidenkin toimenpiteiden sidokset hankkeen tavoitteisiin ovat olleet epäselviä. Joitakin hankkeita on raportoitu toteutuneiksi, vaikka niihin liittyvät toimenpiteet eivät ole valmistuneet. Hankkeiden tavoitteet on ilmaistu liian yleisellä tasolla, ja tavoitteita on myös supistettu kesken toteutuksen ilman, että avustuksen määrää olisi pienennetty. Useilla hankkeilla oli ongelmia jatkaa toimintaansa avustuksen päättymisen jälkeen. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan nykyinen avustusten maksatus- ja valvontamalli ei ole toimiva. Maakunnan liitot hoitivat avustusten myöntämisen, maksatuksen ja avustusten käytön

valvonnan ja olivat samalla usein itse hankkeiden toteuttajina. Tarkastusvirasto katsoo, että tukien maksatus ja valvonta tulisi keskittää maakunnan liittojen sijasta joko TE-keskuksille tai lääninhallituksille.

<http://www.digitoday.fi/data/2008/02/29/valtion-tietoyhteiskunta-lassahti-kuin-pannukakku/20086240/66>